

21 пацієнт (67,7 %) з рефлекторними синдромами: люмбаго і люмбоішіалгією, другу — 10 пацієнтів (32,3 %) з ознаками компресійної радикулопатії.

За результатами дослідження в усіх без винятку пацієнтів відзначався біль різного ступеня вираженості. У 6 осіб біль локалізувався в поперековій ділянці хребта, виникав гостро чи поступово протягом кількох днів в основному після фізичного перевантаження, різкого руху або переохолодження. У інших 15 хворих поперековий постійний біль іррадіював переважно по задньо-боковій поверхні однієї ноги та підсилювався під час рухів.

У 10 хворих з ознаками компресійної радикулопатії окрім болю спостерігався неврологічний моторний та (або) сенсорний дефіцит, часто — вегетативно-трофічні розлади в зоні, іннервованій ураженим корінцем. Слід зазначити, що в процесі дослідження констатувались випадки компресійної радикулопатії з вираженим дефіцитом функції корінців (8 осіб), який не корелював зі змінами міжхребцевих дисків на МРТ (наявністю великих гриж міжхребцевих дисків).

Таким чином, поряд з теорією про власне компресію спинномозкового корінця грижею міжхребцевого диску можна думати про існування іншого механізму ураження спинальних корінців. А саме, за рахунок антигенних властивостей гістаміноподібних речовин, які утворюються внаслідок порушень перобігу метаболічних процесів у сполучній тканині дисків, виникають імунологічні розлади, які активізують розвиток асептичного запалення у корінці. Врахування цього патогенетичного аспекту дасть змогу ефективніше застосовувати патогенетично обґрунтовані методи лікування такої категорії хворих.

УДК 616.831-005,1-053.86

ЛЕТАЛЬНІ ВИПАДКИ ІНСУЛЬТУ В МОЛОДОМУ ВІЦІ

Зозуля І. С., Мардзвік В. М.

*Національна медична академія післядипломної освіти
ім. П. Л. Шупика, м. Київ*

Ключові слова: молодий вік, фактори ризику, ішемічний інсульт, геморагічний інсульт, летальність

Інсульт у осіб молодого віку в клінічній практиці спостерігається досить часто, проте більшість досліджень спрямована на вивчення захворюваності інсультом у популяції в цілому, без вікової орієнтації.

Проаналізовано 127 історій хвороб осіб молодого віку (20—45 років), що були госпіталізовані у відділення судинної нейрохірургії Київської міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги протягом 6-ти років (2004—2009 рр.) і померли внаслідок церебрального інсульту того чи іншого типу.

Середній вік становив у чоловіків $34,75 \pm 3,2$ роки, у жінок $32,25 \pm 3,9$ роки. Чоловіки складали 70 % (89), жінки — 30 % (38). Ішемічний інсульт діагностовано у 21 (17 %), а геморагічний інсульт — у 106 (83 %) померлих. Серед усіх пацієнтів ішемічний інсульт в чоловіків був у 15 випадках та у 6 жінок. Геморагічний інсульт був у 74 представників чоловічої статі і 32 — жіночої. Переважна більшість пацієнтів надійшли до приймального відділення каретою швидкої медичної допомоги. Слід зазначити, що майже 90 % хворих надійшли в перші 6 годин від початку захворювання при цьому тривалість транспортування не перевищувала однієї години. В основному свідомість пацієнтів була порушена — від сопору до глибокої коми. Були виявлені певні недоліки надання медичної допомоги на догоспітальному етапі у вигляді відсутності введення повітроводу, венепункції, надмірне зниження артеріального тиску, введення гіпертонічних розчинів глюкози та поліпрагмазія. Основними факторами виникнення церебрального інсульту були гіпертонічна хвороба II ступеня 22 (17,3 %), симптоматична артеріальна гіпертензія 45 (35,4 %), аномалії розвитку судин головного мозку 17 (13,4 %), прийом алкоголю і наркотиків майже у 22 (17,3 %) випадків. Усі випадки симптоматичної артеріальної гіпертензії мали ниркову природу, а саме 7 (5,5 %) пацієнтів страждали на

хронічний гломерулонефрит і решта — 38 (29,9 %) на хронічний пієлонефрит. Аномалії судин головного мозку у вигляді мішкоподібних аневризм та артеріовенозних мальформацій зайняли провідне місце серед причин геморагічного інсульту, особливо в поєднанні з гіпертонічною хворобою або симптоматичною артеріальною гіпертензією. Взагалі, кардіоемболічний підтип ішемічного інсульту зафіксовано у 15 (11,8 %) пацієнтів, з них ревматичної природи — в 6 випадках, атеросклерозу — в 4 і внаслідок порушення ритму серця у вигляді миготливої аритмії в 5 померлих. Також під час секції виявлено 5 (3,9 %) випадків відкритого овального отвору у 3 чоловіків і 2 жінок, який прижиттєво не був діагностований в поєднанні із тромбозом глибоких вен нижніх кінцівок. Основним ускладненням церебрального інсульту був набряк та набухання речовини головного мозку і його оболонок, що спостерігався майже в 57 (44,8 %) випадків. Не менш важливим залишаються порушення функції внутрішніх органів у вигляді інфаркту міокарда 3 (2,5 %), набряку легень 21 (16,5 %) та інфекційно-запальних ускладнень — пневмонії 23 (18 %), запальних процесів сечовивідних шляхів, як причини гострої ниркової недостатності в 12 (15 %) випадків.

Незалежно від типу інсульту більш висока захворюваність та летальність спостерігається у чоловіків по відношенню до жінок.

Важливу роль серед причин церебрального інсульту відіграє вроджена патологія судин головного мозку, вроджені вади серця, васкуліти, зловживання алкоголем та наркотична залежність.

Можливими причинами негативних наслідків є несвоєчасне звернення за медичною допомогою, тривале транспортування хворого, недотримання тимчасових стандартів надання першої медичної допомоги на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах.

УДК 616.832-004.2-073.756.8-08

ОСОБЛИВОСТІ АКТИВНОСТІ ДЕМІЄЛІНІЗУЮЧОГО ПРОЦЕСУ У ХВОРИХ НА РОЗСІЯНИЙ СКЛЕРОЗ ТА ШЛЯХИ ЙОГО КОРЕКЦІЇ

Т. О. Кобись, О. А. Мязовицька, С. Сепехрі

*Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,
м. Київ*

Ключові слова: активність демієлінізуючого процесу, кількість загострень, МР-спектроскопія, імуномодельюча терапія

Розсіяний склероз є найпоширенішою неврологічною патологією серед молодих дорослих людей. Численні міжнародні багаточентрові дослідження свідчать про те, що вже на ранніх стадіях захворювання активність аутоімунного запального процесу визначає розвиток незворотних змін в аксонах, що в майбутньому визиває розвиток стійкої непрацездатності у пацієнтів. За допомогою магнітно-резонансного томографічного дослідження (МРТ) можлива об'єктивізація активності демієлінізуючого процесу при застосуванні внутрішньовенного контрастного посилення. Протонна магнітно-резонансна спектроскопія (МРС) дозволяє оцінити біохімічні порушення, що виникають в осередках. Як окремі препарати впливають на активність демієлінізуючого процесу, що підтверджується методами клінічної оцінки та сучасними методами нейровізуалізації (МРТ, МРС), в Україні не досліджувалось.

Метою роботи було підвищення рівня діагностики активності демієлінізуючого процесу при розсіяному склерозі на підставі комплексного клініко-неврологічного і МРТ-досліджень та збільшення ефективності лікування засобами патогенетичної терапії.

Протягом двох років обстежено 129 хворих з рецидивуючо-ремітуючим перебігом розсіяного склерозу віком від 19 до 42 років. До призначення курсу превентивної терапії всім хворим було проведено МРТ-обстеження головного мозку з контрастуванням, в тому числі 50 хворим — МРС. Протягом двох років 43 хворим застосували інтерферон β -1в (бетаферон 0,3 мг), 29 — глатирамера ацетат (копаксон 20 мг), 17 — інтерферон β -1а (ребіф 44 мкг). За розширеною

шкалою інвалідизації (EDSS) її ступінь складав в 1 групі пацієнтів, що отримували бетаферон, $3,7 \pm 0,3$ бали до лікування, $3,5 \pm 0,3$ бали в 2 групі, що отримували копаксон, $3,5 \pm 0,4$ бали, в 3 групі, що отримували ребіф, $3,5 \pm 0,3$ бали в 4 групі, що не отримували патогенетичної терапії. Середня частота загострень складала до лікування в 1 групі $1,35 \pm 0,6$ на рік, 2 групі — $1,45 \pm 0,7$ на рік, в 3 групі — $1,35 \pm 0,6$ на рік, в 4 групі — $1,32 \pm 0,5$ на рік, в 4 групі — $1,45 \pm 0,6$ на рік.

На тлі імуномодельючої терапії зменшилась кількість загострень. За результатами проведених досліджень через 2 роки від початку лікування середня частота загострень складала в 1 групі $0,61 \pm 0,3$ ($p = 0,05$) за рік, в 2 групі — $0,65 \pm 0,3$ ($p = 0,05$), в 3 групі — $0,75 \pm 0,3$ ($p = 0,05$), в 4 групі пацієнтів, що не отримували патогенетичного лікування, кількість загострень збільшилась і складала $1,65 \pm 0,3$ на рік.

Через 2 роки від початку лікування в 1 групі пацієнтів кількість осередків, що накопичують контраст, збільшилась на 22,5 %, в 2 групі — на 22,5 %, в 3 групі — на 22,5 %, в 4 групі — на 45,5 %. За даними МРС достовірно зростає показник N-ацетиласпартату ($p = 0,05$) в групі пацієнтів, які отримували бетаферон і копаксон протягом 2 років, що вказувало на відновлення функції уражених нейронів і підтверджувало нейропротективні ефекти препаратів. Також зареєстровано зменшення піків холіну та лактату в групах пацієнтів, які отримували імуномодельючу терапію, що вказувало на зниження активності демієлінізуючого процесу.

Таким чином, при рецидивуючо-ремітуючому перебігу розсіяного склерозу препарати імуномодельючої терапії достовірно знижують кількість загострень і зменшують активність демієлінізуючого процесу за даними МРТ. При МРС-дослідженні на тлі лікування зареєстрована тенденція до нормалізації співвідношень метаболітів мозку.

УДК 616.742.3-007.681-021.5-092

ВТОРИННА КОНТРАКТУРА МІМІЧНИХ М'ЯЗІВ: ДІАГНОСТИКА, ЛІКУВАННЯ

О. І. Коленко, Ф. Г. Коленко

Сумський державний університет

Ключові слова: мімічні м'язи, вторинна контрактура, лікування

Невропатія лицевого нерва — одна з актуальних проблем неврології. Лікування хворих залишається незадовільним: у 20,8—32,2 % хворих виникає ускладнення — постневритична контрактура мімічних м'язів.

Нами проведено обстеження і лікування 12 хворих віком 23—60 років (чоловіків було 3 (25 %), жінок — 9 (75 %)) з постневритичною контрактурою мімічних м'язів з односторонньою локалізацією процесу та класичними клінічними проявами. При обстеженні хворих ми використовували методику кінестезичної пальпації мімічних м'язів, яка у динаміці захворювання свідчить про стан мімічної мускулатури на різних етапах процесу. Досліджували тургор, еластичність шкіри, трофіку м'язів, їх механічну збудливість, болючість при пальпації. Прогностичною ознакою розвитку контрактури є підвищена механічна збудливість гіпертонусів і різка болючість при їх розтягненні. Формування клінічних ознак контрактури супроводжується ниючим болем у обличчі, відчуттям стягування, поступово розвиваються гіперкінези м'язів. Для вторинної контрактури мімічних м'язів характерна наявність м'язового спазму — мимовільних скорочень м'язів.

Пацієнтам проводили медикаментозну терапію, фізіотерапевтичне лікування за індивідуальними програмами, які передбачали використання судинних препаратів, міорелаксантів, вітамінотерапії та ін. Мануальну терапію проводили з використанням постізометричної релаксації (ПІР) уражених м'язів на різних стадіях контрактури. Загальноприйнята методика ПІР адаптована для лікування хворих з постневритичною контрактурою. Нами констатовані релаксуючий та анальгезуючий ефекти ПІР. В усіх хворих ми спостерігали позитивні результати лікування.

УДК 616.832-004.2-084:612.14.482

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ НА РОЗСІЯНИЙ СКЛЕРОЗ, ПОСТРАЖДАЛИМ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

О. О. Колосинська, В. А. Піщиков, К. М. Логановський
ДУ «Науковий центр радіаційної медицини НАМН України»,
Національна медична академія післядипломної освіти
ім. П. Л. Шупика МОЗ України, м. Київ

Ключові слова: розсіяний склероз, медичні наслідки Чорнобильської катастрофи, організація лікувально-профілактичної допомоги

Надання медичної та соціальної допомоги хворим на розсіяний склероз є однією з найважливіших проблем сучасної неврології, що обумовлене другим місцем цієї недуги серед неврологічних хвороб як причини інвалідизації населення України.

На сьогоднішній день в Західних і Північних регіонах України, що забруднені радіонуклідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, склалася ситуація коли має місце суттєве збільшення захворюваності на розсіяний склероз. За результатами досліджень іноземних та вітчизняних вчених в галузі клінічної радіобіології склалася думка що наявності демієлінізуючої дії малих доз іонізуючого випромінювання. В той же час в медичних закладах, що опікують постраждалих (в першу чергу, обласні диспансери радіаційного захисту населення), відсутня науково обґрунтована система організації надання лікувально-профілактичної допомоги цій категорії хворих. Регіональні центри розсіяного склерозу не мають можливостей вирішити поставлене питання для всього постраждалого населення. Існуюча система соціального захисту (встановлення зв'язку з наслідками впливу аварії на ЧАЕС — Наказ № 150 МОЗ України) не передбачає допомогу хворим на демієлінізуючі захворювання нервової системи.

Основним напрямком вирішення цього складного питання є створення і запровадження системної організації надання лікувально-профілактичної допомоги та реабілітації для хворих на розсіяний склероз, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, що включає первинний, спеціалізований та високоспеціалізований етапи.

Первинний етап передбачає підвищення кваліфікації та обізнаності лікарів-неврологів як із питань сучасного стану діагностики та лікування розсіяного склерозу взагалі, так із радіаційно-асоційованої патології нервової системи у постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. *Спеціалізований етап* включає надання лікувально-профілактичної допомоги хворим на розсіяний склероз, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, на рівні обласних диспансерів радіаційного захисту населення, регіональних центрів розсіяного склерозу, обласних лікарень і поліклінік. *Високоспеціалізований етап* включає, окрім консультативної-діагностичної та лікувальної допомоги, науково-методологічний супровід надання лікувально-профілактичної допомоги та реабілітації для хворих на розсіяний склероз, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, на базі ДУ «НЦРМ АМН України». Всі етапи мають бути взаємодоповнюючими у рамках досягнення основної мети — покращання та оптимізації надання медичної допомоги хворим на розсіяний склероз, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи.

УДК 616. 833. 17:616.74-009.54-073.97

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ВАЛАЦИКЛОВІРУ У ХВОРИХ З СИНДРОМОМ РАМЗЕЯ — ХАНТА

І. І. Кривецька, В. М. Пашковський,
О. Б. Яремчук, О. О. Жуковський

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Ключові слова: синдром Рамзея — Ханта, валацикловір

Лікування невропатій лицевого нерва (ЛН) залишається однією з найбільш актуальних проблем клінічної неврології, оскільки вона займає друге місце серед захворювань периферичної нервової системи і одне з перших місць серед